

продукція телебачення сприймається скоріше як програми, які замінюють викладача, ніж як джерела, що можуть бути використані для взаємодії між викладачем та учнем, то нова відео технологія дозволяє використовувати записи із зупинками або вибірково; розділення двох каналів (аудіо та відео) і використання стоп-кадру дозволяє проводити дискусію щодо відео зображення [6].

Таким чином, саме, синтез слухової і зорової наочності забезпечує лінгвістичну та екстралінгвістичну основу, що є важливою умовою для оволодіння іншомовним мовленням, а співвідношення цих компонентів у відеофонограмі повинно вирішуватись в залежності від предмета вивчення, від конкретних завдань навчання. Перевага того чи іншого ряду може зберігатись протягом фрагмента або переходити від звуку до зображення і навпаки.

Наступні прийоми роботи з відео спрямовані на розвиток умінь монологічного мовлення:

1. Відсутність зображення при збереженні звуку. Найчастіше в даному випадку використовуються установки на опис передбачуваної зовнішності героїв та їх одягу, предметів, які могли перебувати поруч, місця подій, характеру взаємин між персонажами і т.д.

2. Завдання, спрямовані на використання кнопки «ПАУЗА». У цьому завданні студентам пропонують висловити припущення про подальший хід розвитку подій, що нерозривно пов'язано з розвитком таких дискурсивних умінь як визначення та встановлення логіко-сміслових зв'язків тексту та їх розвиток.

3. Завдання, спрямовані на відтворення побаченого у формі розповіді, повідомлення і т.д. Ряд завдань може бути ефективно використаний для розвитку навичок діалогічного мовлення, наприклад: вимкнення звуку при збереженні зображення з подальшим відтворенням передбачуваного тексту. 4. Завдання, спрямовані на розвиток соціокультурних умінь Найважчим завданням для викладача у плані формування соціокультурної компетенції предствляється вміння навчити слухачів інтерпретувати різні ситуації мовного і немовного характеру з точки зору культурних особливостей конкретної країни [6, с.118; 7, с. 92].

На відміну від аудіо або друкарського тексту, які можуть мати високу інформативну, освітню, виховну і розвиваючу цінність, відеотекст має ту перевагу, що сполучає в собі різні аспекти акту мовної взаємодії. Окрім змістовної сторони спілкування, відеотекст містить візуальну інформацію про місце події, зовнішній вигляд і невербальну поведінку учасників спілкування в конкретній ситуації, обумовлених частенько специфікою віку, статі, і психологічними особливостями. Візуальний ряд дозволяє краще зрозуміти і закріпити як фактичну інформацію, так і чисто мовні особливості мови в конкретному контексті. Максимальний розвиток комунікативних здібностей є основною, перспективною, але дуже нелегким завданням, яка постає перед викладачами іноземних мов.

Відеоматеріали надають практично необмежені можливості для проведення аналізу, побудованого на порівнянні і зіставленні культурних реалій і особливостей поведінки людей в різних ситуаціях міжкультурного спілкування (за умови, що відібрані відеотексти дають необхідну основу для такого порівняння). Запровадження інформаційно-комунікативних технологій створює умови для інтерактивного спілкування, що на сьогоднішній день є найважливішою складовою навчального процесу. Використовуючи інформаційно-комунікативні технології викладач може подати інформацію в абсолютно новій та ефективній формі, зробити її більш повною, цікавою та аутентичною.

Отже, необхідність навчити якомога більшу кількість людей говорити іноземною мовою і розуміти іноземну мову зростає з кожним роком у зв'язку з розвитком міжнародних, політичних, економічних і культурних зв'язків. На сьогоднішній день найпоширенішим та дієвим методом викладання та навчання іноземних мов, безперечно, є комунікативно-орієнтований, який максимально наближений до реальних умов іноземної мови середи.

Література:

1. Коваленко Ю. А. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов / Ю. А. Коваленко // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 37–41.
2. Осадчий В. В. Соціальні сервіси Інтернет у професійній підготовці майбутніх учителів / В. В. Осадчий // Педагогічний дискурс: зб. наук. пр. за ред. Сиротенко А. Й. – Хмельницький : ХГПА, 2009. – Вип. 6. – С. 146–151.
3. Освітні технології: навчально-метод. посіб. / О. М. Піхота, А. З. Кітченко, О. М. Любарська та ін.; За ред. Піхоти О. М. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с. – С. 14.
4. Традиції та інновації в методиці навчання іноземних мов: [навч. посіб. для студ. і вчит.] / [за ред. М. К. Колкової]. – СПб. : КАРО, 2007. – 267 с.
5. Яценко Ю. С. Интеграция информационно-коммуникационных технологий в процесс обучения иностранным языкам. – Преподаватель высшей школы в XXI веке. Международная научно-практическая Интернет-конференция. – 30 марта 2007 г. <http://www.t21.rgups.ru/doc/5/21.doc>
6. Modern Media in Foreign Language Education: Theory and Implementation / Ed. by Wm. F. Smith. In conjunction with the American Council on the Teaching of Foreign Languages. – Lincolnwood : National Textbook Company, 1994. – 295 p.
7. Richard-Amato, P.-A. Making It Happen. Interaction in the Second Language Classroom: From Theory to Practice / P.-A. Richard-Amato. – New York and London : Longman, 1988. – 426 p.

УДК 811.161.2'373.612.2:070

О. А. Ільченко,

Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

ПОЛІТИЧНІ ЕВФЕМІЗМИ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ МОВИ ЗМІ

У статті проаналізовано евфемізми, що продукуються в сучасній мові ЗМІ, тобто властиві мас-медійному соціолекту. ЗМІ активно репрезентують вітчизняне й зарубіжне політичне життя, тож політичні евфемізми є важливою складовою сучасної мови ЗМІ. Поняття «політичний евфемізм» межує з поняттям «політкоректний термін». У статті також проаналізовано функції евфемізмів і продуктивні теми, що потребують «камуфлювання».

Ключові слова: евфемізм, політичний евфемізм, політкоректний термін.

POLITICAL EUPHEMISM AS A COMPONENT OF MODERN MEDIA LANGUAGES

The article analyzes the euphemism that produced in the modern media language that is characterized in the mass media languages. The mass media represents domestic and foreign political life therefore political euphemisms are an important component of the modern mass media language. Political euphemisms are an important component of the modern media language.

The usage of researched components is specified of low limits of legal restrictions of the usage of linguistic means to express direct negative assessment in texts of the political communication; keeping all rules of cultural correctness in modern society; the high efficiency impact on the audience in implicit way of transmitting information. Linguists suggests on a link of euphemism with a political correctness. The term is describing the style of speech, ideas, and politics, behavior that aimed at minimizing the image of racial, religious, cultural and other groups. The concept «political euphemism» borders with the concept of «politically correct term», which refers to the euphemism that in modern condition, become a radical form of indirect communication. It is also analyzed the performance of the theme of euphemisms in the article that requires «camouflage»: It is sensitive topics about age, race, gender, social and property status, health and appearance, physical development, unemployment, etc., which require the use of a secondary nomination units to avoid insulting or abusive relationships for the potential recipient. The creation of euphemistic nominations in the modern mass media happens with politically correct purpose, which associated in language with certain themes that belongs to traditional taboo in different cultures. It is necessity of ethical sense denotata from the sphere of the end of human life, smuggling, corruption and other immoral action of people that causes the active usage of euphemisms, which are the most suitable for communication than the direct nomination. It gives the reason to confirm that euphemisation is the active process of hiding, camouflage of «frighten» vocabulary in modern mass media. The article shows the prospects for the further research that is shown in studying the studious euphemisms in Ukrainian modern mass media.

Key words: euphemism, a political euphemism, politically correct term.

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ЭВФЕМИЗМЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОВРЕМЕННОГО ЯЗЫКА СММ

В статье проанализировано эвфемизмы, что продуцируются в современном языке СММ, то есть характерные масс-медийному социалекту. СММ активно репрезентируют отечественную и зарубежную политическую жизнь, таким образом политические эвфемизмы являются важнейшей составляющей современного языка СММ. Понятие «политический эвфемизм» граничит с понятием «политкорректный термин». В статье также проанализированы функции эвфемизмов и продуктивные темы, которые требуют «комфлирования».

Ключевые слова: эвфемизм, политический эвфемизм, политкорректный термин.

Засоби масової інформації (ЗМІ) – важливий фактор впливу на суспільну думку, який бере участь у формуванні певного типу соціальної поведінки людини. Важливу роль у зазначених процесах відіграють **евфемізми** – пом'якшені, благозвучні вислови, що вживаються замість прямих назв на позначення небажаного денотата [2]. Евфемістичні найменування використовують для усунення «надто різких, недостатньо ввічливих слів шляхом їхнього пом'якшення або шифрування через заборону на вживання деяких слів» [5, с. 144].

Визначаємо також поняття **політичного ефемізму**, що вирізняється функціонуванням у текстах політичної комунікації з метою уникнути репрезентації неприємних сторін дійсності шляхом пом'якшення й приховування смислу описуваного факту. Використання політичного ефемізму зумовлене кількома факторами: низкою обмежень правового характеру щодо використання мовних засобів для вираження прямої негативної оцінки в текстах політичної комунікації; дотриманням правил культурної коректності в сучасному суспільстві; високою ефективністю впливу на аудиторію імпліцитним способом передачі інформації [6, с. 164].

Евфемізми стали об'єктом уваги мовознавців Європи (Е. Бенвеніста, Л. Булаховського, С. Відлака, Б. Ларіна, О. Реформатського, П. Стасинської, Дж. Фрезера та ін.) й Америки (Дж. Апдайджена, Л. Блюмфілда, А. Додда та ін.). Оpubліковано численні монографії й словники ефемізмів у США, Англії, Польщі (Е. Бертрам, Л. Бердоф, А. Домбровської, Н. Клейн, Б. Клінк, Дж. Німен і Х. Роусона, В. Сафіра, К. Сильвер, Р. Спірса та ін.).

В українській вирізняються такі напрями досліджень ефемістичних номінацій: діалектологічний (Й. Дзензелівський, А. Івченко, М. Кравченко, В. Леснова, Л. Скрипник, В. Ужченко), дискурсивний (К. Кантур, О. Манютіна, І. Решетарова, К. Серажим, В. Тхір), лексикографічний (Г. Аркушин, І. Мілева, Л. Ставицька), міфологічний (Н. Тяпкіна, Н. Хобзей, О. Хомік). Науковці зосереджували увагу на аналізі ефемізмів розмовно-побутового стилю (Г. Аркушин, І. Мілева, Л. Ставицька, О. Януш та ін.). Проте сьогодні одним із основних джерел поширення ефемістичних субститутів є континуум ЗМІ. Тож проблема вивчення політичних ефемізмів у мові сучасних ЗМІ набуває все більшої **актуальності**.

Джерельною базою цієї розвідки послугували словник метафоричних словосполучень української преси [3], матеріали телевізійних ЗМІ й інтернет-новин, що не ввійшли до названої лексикографічної праці у зв'язку з її джерельними, тематичними та часовими обмеженнями.

Мета статті – розглянути політичні ефемізми як важливий елемент сучасних україномовних ЗМІ.

Висвітлення подій, що відбуваються в духовному, політичному, соціально-економічному житті суспільства, вимагають від ЗМІ ефемістичних способів вираження думки. У мові ЗМІ ефемізуються сфери громадського життя країни (економічна, політико-правова, соціальна, духовна) [2], напр.: *Свої здібності демонстрували діти з обмеженими фізичними можливостями* (замість *інваліди*) (Урядовий кур'єр, 2010, № 10); *Діамантові прокурори* (замість *олігархи, хабарники*) (1+1, ТСН, 12.08.2015, 20:10); *Людина з обмеженими можливостями* (П. Порошенко, 23.08.2015). Евфемістичними номінаціями послуговуються й у висвітленні традиційно табуйованих тем: *Реформа з летальним наслідком* (Україна молода, 2011, № 23); *В останню путь проводжали Андрія Кузьменка, Скрябіна або просто Кузьму* (ICTV, Факти тижня, 08.02.2015, 19:41).

Появу ефемістичних субститутів продукує реалізація ними пом'якшувально-меліоративної функції, яка є важливою для безконфліктного спілкування, ефективної комунікації. Пряма номінація предмета або явища викликає негативну емоцію (страх, сором, огиду). Нова опосередкована номінація нейтралізує небажану емоцію. Сутність ефемізації полягає в тому, що одне й те саме явище (ситуація, подія, дія) може бути описане за допомогою мовних висловів, що мають різне смислове значення. Використання ефемізму робить предмет або явище більш «приємним» і менш дражливим в уяві адресата [2].

Зважаючи на це, лінгвісти вказують на зв'язок ефемії з **політкоректністю** (від англ. political correctness (politically correct or PC) – дослівно «політична правильність») – термін, що описує стиль мовлення, ідеї, політику, поведінку, мета яких мінімізувати образу расових, релігійних, культурних чи інших груп [2].

Багато аспектів ефемії залишаються дискусійними, у тому числі питання співвідношення ефемізму й політкоректного терміна: деякі дослідники у процесі вивчення ефемізмів не виділяють політкоректні терміни, другі – досліджують політкоректні терміни у межах ефемістичної лексики, треті – аналізують політкоректну лексику без співвідношення з лінгвістичними засобами ефемії [1, с. 3]. Ю. Ботороева під **політкоректним терміном** розуміє ефемізм, який у сучасних умовах перетворився в радикальний різновид непрямой комунікації [1, с. 13]. Названа дослідниця визначає дві іллокутивні мети ефемізмів: перша – нейтралізація аксіологічно сильних відтінків значення, що прагматично реалізується в пом'якшенні сприйняття негативного об'єкта (ситуації) у реципієнта; друга – полягає в позиціонуванні певного бачення

проблеми, так звана псевдоевфемізація, яка реалізується в тому разі, якщо мета евфемізації не справжня, а веде реципієнта хибним шляхом інтерпретації проблеми, що висвітлюється [1, с. 13].

О. Селіванова серед функцій евфемізму називає іронічну [5, с. 144], тож, можемо припустити, іронічна функція евфемізму реалізує його другу ілюктивну мету, визначену Ю. Ботороевою, пор.: *людина з особливими потребами* замість *інвалід*, *малозабезпечений* замість *бідний* і *подарунок* замість *хабар*, *колядувати* замість *брати хабарі*, *біднячок* замість *олігарх*, *діамант* замість *чиновник-мільйонер*. Перші з перерахованих евфемізмів є знаком увічливості, ознакою хороших манер, це, – так звані, етичні евфемізми: *Після третього або четвертого мого уроку з ними діти вже пішли – до кабінету зазирнула літня вчителька* (замість *стара*) (Освіта України, 2011, № 1); *Серед молоді з малозабезпечених прошарків – підвищений ризик зараження інфекційними хворобами* (Урядовий кур'єр, 2011, № 57). Другий перелік слів має іронічний, часто явно негативний відтінок: *От вам і «біднячок» із морозівської команди* (Комуніст, 2006, № 13); *Виборчі «діаманти» в переговорному «стілці»* (Демократична Україна, 2007, № 90); *Колорадська лихоманка* (1+1, ТСН, 06.05.2015, 17:10) – ідеться про георгіївську стрічку, зображення якої з'являється на домашніх тваринах – собаках і кішках.

На думку В. Паніна, політкоректна евфемія служить для «подолання міжнаціональних, міжкультурних, міжетнічних протиріч і конфліктів» [4, с. 4]. Політична коректність у мові охоплює делікатні теми вікової, расової, статевої належності, соціального та майнового статусу, здоров'я та зовнішнього вигляду, фізичного розвитку, безробіття та ін., що вимагають уживання одиниць вторинної номінації для уникнення образи чи некоректного ставлення до потенційного реципієнта. Зазначені теми належать до традиційно табуйованих і є спільними для багатьох культур.

Евфемістична заміна традиційно табуйованої теми смерті набуває все більш вишуканих, інтелектуалізованих форм. До евфемістичного арсеналу мовних засобів ЗМІ активно долучають інтертекстуальні елементи, напр., для анонсування телевізійного повідомлення про дитячу смерть унаслідок укусів американського бульдога використано назву відомого кінофільму – *Щелени* (1+1, ТСН, 18.08.2012, 19:41). Повідомлення про ситуацію на території зони АТО, що на сході України, все частіше рясніють словом *втрата*, під яким розуміють і втрати бойових одиниць, і людські втрати. Такий евфемізм дає змогу не шокувати реципієнта результатами точних підрахунків людських смертей.

Прямі номінації, що традиційно використовувалися під час висвітлення теми контрабанди, маскують за алюзіями: *Тунель у Європу* (1+1, ТСН, 19.07.2012, 19:33; 1+1, ТСН, 20.07.2012, 20:14 та ін. випуски новин), пор.: *вікно у Європу*. Слово *тунель* використано замість *контрабандний шлях* між Словаччиною й Україною, що призначений для перевезення цигарок, спиртного чи інших товарів.

У повідомленнях про корумпованість українських суддів, непрозорість їх призначення на посади уникають прямих номінацій відповідної проблеми – *Шоколадні судді* (1+1, ТСН, 04.08.2015, 19:44). У цьому інформаційному телеповідомленні йшлося про конституційні зміни, реформи суддівської діяльності, про перепризначення суддів на посади. Суддівські проблеми, пов'язані з неадекватністю бюджетних процесів, репрезентовано в загадковому й грайливому газетному заголовку – *Як подолати бюджетні «химери»?..* (Закон і бізнес, 2008, № 4).

Телевізійний супровід судових засідань у Харкові щодо газової справи Ю. Тимошенко, висвітлений у випусках новин, анонсували за посередництвом біблійного вислову – *Судний день* (1+1, ТСН, 14.08.2012, 09:01; 1+1, ТСН, 16.08.2012, 19:38; 1+1, ТСН, 15.02.2013, 19:40 та ін. випуски новин). Цією ж біблійною алюзією послуговувалися й у повідомленні про обирання суддів до Конституційного суду, що відбувалося у приміщення Верховного суду України, – *Судний день* (1+1, ТСН, 07.04.2014, 20:04).

У сучасних ЗМІ журналісти, характеризуючи відповідних осіб, уникають слів *обманювати*, *брехати*, використовуючи евфемізми, напр.: *Патріарх Кирило в усіх цих озвучених ним висновках піддався спокусі говорити неправду замість правди* (День, 2009, № 31); *Головне в роботі з виборцем – вміння замилювати очі власному електорату* (Ваше здоров'я, 2007, 04.09); *Не морочте голову* (День, 2009, № 224) – ідеться про те, що Ю. Луценко вважає «косметичними» заходи уряду з посилення боротьби з корупцією, оскільки в Україні не створено механізму невідворотності покарання.

Творення евфемістичних номінацій у сучасних ЗМІ відбувається з політкоректною метою, яка в мові пов'язана з певними темами, що належать до традиційно табуйованих у різних культурах. Необхідність в етичному позначенні денотатів зі сфери кінця людського життя, контрабанди, корумпованості та інших аморальних учинків людей зумовлює активне вживання евфемізмів, які є більш придатними для спілкування, ніж прямі номінації. Це дає підстави стверджувати, що евфемізація – ефективний процес завуальовування, камуфлювання «лякаючої» лексики у сучасних вітчизняних ЗМІ.

Перспективи досліджень убагаємо у вивченні перекладацьких студій евфемізмів сучасних україномовних ЗМІ, оскільки проблема відтворення прагматичного навантаження цих мовленнєвих одиниць у перекладі є, безсумнівно, актуальною.

Література:

1. Ботороева Ю. С. Лингвосомиотические аспекты эволюции эвфемизма в контексте времени культуры (на материале английского языка) : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 – «Германские языки» / Ю. С. Ботороева; ГОУ ВПО «Иркутский государственный лингвистический университет». – Иркутск, 2010. – 20 с.
2. Дубинець З. О. Евфемізація як процес творення коректної лексики в сучасній пресі [Електронний ресурс] / З. О. Дубинець // Український зміст : [зб. наук. праць / за заг. ред. А. М. Поповського]. – Дніпропетровськ, 2012. – Режим доступу : <http://ukrsense.com.ua/zmist-zhurnal/ukra%D1%97nskij-smisl-1-2012/evfemizacija-yak-proces-tvorenniya-korektno%D1%97-leksiki-v-suchasnij-presi/>.
3. Ильченко О. А. Вербалізоване «обличчя» сучасного суспільства : словник метафоричних словосполучень української преси (2000-2010 рр.) / О. А. Ильченко. – Харків, 2012. – 198 с.
4. Панін В. В. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Общее языкознание» / В. В. Панін. – Тюмень, 2004. – 23 с.
5. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
6. Смирнова Ю. Л. Политический эвфемизм как составляющая языка СМИ в предвыборных кампаниях демократических стран / Ю. Л. Смирнова // Политическая лингвистика, 2010. – Вып. 4 (34). – С. 163–165.